

О.В. Мандич, канд. екон. наук, доц. (*ХНТУСГ, Харків*)

С.О. Авраменко, студ. (*ХНТУСГ, Харків*)

СТАН КАНАЛІВ РОЗПОДІЛУ НА АГРАРНОМУ РИНКУ

Вирішення продовольчої проблеми в Україні вимагає створення умов для побудови гармонічного, збалансованого, пропорційно розвинутого ринку сільськогосподарської сировини, одним з основних складових компонентів якого є ринок продовольчого зерна.

При цьому ефективність протікання всіх виробничо-комерційних, фінансових, маркетингових та логістичних процесів на зерновому ринку зумовлена рівнем розвитку структури ринку та його інфраструктурної складової, який, в свою чергу, опосередковується через процедури формування, функціонування та використання каналів розподілу продукції на ринку. Саме тому, особливу увагу при розв'язанні проблем розвитку зернового ринку доцільно приділяти вирішенню задач побудови ефективних систем розподілу продукції на ринку, що розглядається.

Як свідчать результати проведених досліджень, основними характеристиками, що визначають стан сформованості та функціонування зернового ринку в Україні є наступні:

- по-перше, зерновий ринок України є одним з найстаріших та найрозвинутіших товарних ринків, він формувався протягом 20 років і на сьогоднішній день віддзеркалює дію всіх факторів формування структури товарного ринку, що впливали на нього протягом періоду становлення. Крім того, державна політика в аграрному секторі також певним чином вплинула на формування даного ринку та на застосовані механізми його функціонування.

- по-друге, занепад аграрного виробництва, в тому числі і зернового, що є наслідком загального кризового стану економіки, не створює умов для активізації діяльності суб'єктів, що спеціалізуються на безпосередньому виробництві зерна. Як показує практика, адміністративні заходи щодо підтримки товаровиробника не є достатньо ефективними, адже навіть за умови фінансової підтримки сільськогосподарського підприємства, воно вимушене діяти в існуючих ринкових умовах. При цьому розбалансованість інтересів окремих груп операторів ринку, а саме утворення надприбутків посередниками на зерновому ринку та наявність з їх боку об'єктивно обґрунтованого цінового диктату здатні знівелювати будь-які спроби

підтримати товаровиробника прямими методами фінансової підтримки. Тобто необхідно розв'язати задачу створення умов для зміщення основних фінансових інтересів в бік виробників або фінансування діяльності виробників зерна з боку посередників.

- по-третє, сучасний стан інфраструктури зернового ринку, не дивлячись на достатньо високий рівень розвитку її матеріально-технічної бази, свідчить про організаційну недосконалість її використання. Справа в тім, що основна маса операцій на ринку відбувається з наявним товаром, досить слабкою є залучення біржової торгівлі, та форвардних схем, як широко використовуються в розвинутих країнах.

Український внутрішній ринок зерна характеризується такою структурою каналів розподілу, що має три рівні. На ньому оперують первинні товаровиробники, які збувають свою продукцію першим оптовим посередникам, які часто виконують певний перелік послуг з передпродажної підготовки (очистки, сушіння), транспортування та зберігання зерна. Як правило, ця категорія посередників володіє капіталом підприємств сфери зберігання зерна (елеваторів, хлібоприймальних підприємств та ін.).

Другий рівень учасників каналів розподілу складають крупні посередники, що обслуговують внутрішній ринок та виконують масштабні закупки для експортерів. Їх постачальниками є перші посередники та досить часто крупні виробники, цільову споживацьку аудиторію складають підприємства держрезерву зерна, крупні переробні підприємства та підприємства, що спеціалізуються на експорті зерна.

Нарешті, третій рівень складають підприємства-експортери, підприємства держрезерву зерна та крупні переробні підприємства. Їх аудиторія знаходиться або вже поза межами українського зернового ринку, або на ринках продуктів більш глибокої переробки зерна.

Слід зазначити, що факт цінового диктату спостерігається саме з боку перших посередників, адже вони зацікавлені в збільшенні своїх прибутків за рахунок зменшення закупівельної ціни. При цьому, чим меншим є масштаб виробництва продукції підприємством, тим менше в нього шансів вийти на більш високий рівень учасника каналу розподілу.

Основні проблеми функціонування ринку продовольства пов'язані з недосконалістю існуючої системи розподілу продукції, що застосовуються, недостатнім рівнем інтеграційних зв'язків між операторами сфери обігу та сфери виробництва на зерновому ринку, а також розбіжністю інтересів вказаних операторів.